

ئەنگلىيىدىكى ئۇيغۇرلار

ئەزىز ئەيسا ئەلكۈن

ياۋروپا ۋە شىمالىي ئامېرىكا دۆلەتلىرىگە سېلىشتۇرغاندا ئەنگلىيىگە كېلىپ ئوقۇش ۋە كۆچمەن بولۇپ ياكى پاناھلىق تىلەپ يەرلەشكەن ئۇيغۇرلارنىڭ سانى ناھايىتى ئاز. شۇ سەۋەبتىن ئەنگلىيىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ جەمئىيەتلىشىشىمۇ تەرەققىي قىلمىغان. ئەنگلىيىگە ئۇيغۇرلار پەقەت 1990 - يىللىرىنىڭ ئاخىرى ۋە 2000 - يىللىرىنىڭ بېشىدىن باشلاپ سىياسىي پاناھلىق تىلەپ كېلىشكە باشلىغاندىن بۇيان، ھەر

يىلدا تەخمىنەن 10 ئەتراپىدا ئۇيغۇرنىڭ ئەنگلىيىگە كېلىپ پاناھلىق تىلىشى ۋە يەرلىشىشىدەك سۈرئەت بىلەن ئۇيغۇرلارنىڭ سانى ئاستا-ئاستا كۆپەيمەكتە.

ئەنگلىيىدە، يەنى بۈيۈك بىرتانىيەدە 2016-يىلىغىچە 500 ئەتراپىدا ئۇيغۇرلارنىڭ ياشايدىغانلىقى تەخمىن قىلىندۇ.

ئۇيغۇرلارنىڭ ئەنگلىيىگە كېلىش تارىخى ئۈستىدە توختالساق، بىزگە ھازىرغىچە مەلۇم بولغىنى ئۇيغۇرلار 1980-1990-يىللار ئارىلىقىدا ئەنگلىيىگە كېلىشكە باشلىغان بولۇپ، ئەينى يىللاردا ئوقۇشقا كېلىپ، كېيىن يەرلىشىپ قالغانلاردىن مەلىكە خانىم ۋە شۇ قاتاردا ئوقۇشقا كېلىپ، ئوقۇشنى تاماملىغاندىن كېيىن ۋەتەنگە قايتىپ كەتكەن ھەكمە ئەرشىدىن خانىم قاتارلىقلارنى مىسال قىلىپ كۆرسىتەلمەيمىز.

ئەنگلىيىگە تۇنجى قېتىم ۋەتەندىن سىياسىي پاناھلىق تىلەپ كەلگەن ئۇيغۇرلاردىن 1999-يىلى كەلگەن ئەنۋەر توختىنى، 2001-يىلى كەلگەن ئەزىز ئەيسا ئەلكۈن قاتارلىق ئۇيغۇرلارنى مىسال قىلىپ كۆرسىتەلمەيمىز.

ئەنگلىيىدىكى ئۇيغۇرلار سانىنىڭ تەڭ يېرىمىنى ئوتتۇرا ئاسىيا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدىن، بولۇپمۇ قىرغىزىستان ۋە قازاقىستانلاردىن كەلگەن ئۇيغۇرلار تەشكىل قىلىدۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدىن 2000-يىلىنىڭ ئالدى - كەينىدە ئەنگلىيىگە كېلىپ سىياسىي پاناھلىق تىلىگەن ئۇيغۇرلاردىن مانچېستېردىن كامىل ئەزىز، لوندوندىن ئۆمەجان كەرىموف قاتارلىق

ئۇيغۇرلارنى مسال قىلالايمىز.

ئەنگىلىيەدە ياشايدىغان ئۇيغۇرلار سانىنىڭ تەخمىنەن %20 نى ئوقۇغۇچىلار تەشكىل قىلىشى مۇمكىن. ئەنگىلىيەدە ئوقۇۋاتقان ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانىمۇ ئاز بولغاندا 50 ئەتراپىدا دەپ پەرەز قىلىنىدۇ. ئۇلار ئاساسلىقى ۋەتەندىن، ئوتتۇرا ئاسىيا، تۈركىيە قاتارلىق دۆلەتلەردىن كېلىپ ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلار بولۇپ، مۇتلەق كۆپ ساندىكىلىرى ئوقۇشنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئۆزى كەلگەن دۆلەتلەرگە قايتماقتا. شۇ سەۋەبتىن ئەنگىلىيەدە ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانى يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكەن ئەنگىلىيەدە مۇقىم ئولتۇراقلاشقان ئۇيغۇرلارنىڭ سانىغا كىرگۈزۈلمىدى.

بۈيۈك بىرتانىيەدە ئۇيغۇرلار ئاساسلىقى تۆۋەندىكى شەھەرلەردە ياشايدۇ:

لوندوندا ياشايدىغان ئۇيغۇرلار - ئۇلارنىڭ سانى تەخمىنەن 300 دىن كۆپرەك، ئاساسلىقى لوندوننىڭ شىمالىدىكى تۈركلەر مەركەزلىشىپ ياشىغان رايونلاردا ياشايدۇ.

مانچېستېردىكى ئۇيغۇرلار - ئاساسلىقى مانچېستېر ۋە برادفورد ئەتراپلىرىدا ياشايدۇ. ئۇلارنىڭ سانى 50 ئەتراپىدا.

بېرمىنگھامدا تەخمىنەن 20 ئەتراپىدا ئۇيغۇرلار ياشايدۇ.

شوتلاندىيەنىڭ گلاسگوۋ شەھىرىدە تەخمىنەن 10 ئەتراپىدا

ئۇيغۇرلار ياشايدۇ.

نىۋكاسپل شەھىرىدە تەخمىنەن 10 ئەتراپىدا ئۇيغۇرلار ياشايدۇ.

ۋە بىزگە مەلۇم بولمىغان ئەنگىلىيىنىڭ باشقا شەھەرلىرىدە ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلار تەخمىنەن 50 ئەتراپىدا بولۇشى مۇمكىن.

ئۇيغۇرلارنىڭ ئەنگىلىيىگە كېلىشى تارىخىنىڭ قىسقا ۋە سانىنىڭ ئاز بولۇشى سەۋەبلىك تاكى ھازىرغا قەدەر ئەنگىلىيىدە ئۇيغۇر جامائىتىگە ۋەكىل خاراكتېرلىك بىر مۇستەھكەم جەمئىيەت قۇرۇش ئەمەلگە ئاشمىدى ياكى جەمئىيەت قۇرۇلمىسى، يۇقىرىقى ئەۋزەلسىز شارائىتلار تۈپەيلى ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرالمىدى.

ئەمما 2004- يىلى ئەزىز ئەيسا ئەلكۈن ئەپەندىنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئەنگىلىيىدىكى بىر قانچە ئۇيغۇر ۋە ئىنگىلىز مۇزىكانتلاردىن تەشكىللىنىپ قۇرۇلغان لوندون ئۇيغۇر ئانسامبىلى ئۇيغۇرلارنى، ئۇيغۇر كىملىك ۋە مەدەنىيىتىنى ئەنگىلىيىگە، ياۋروپادىكى باشقا دۆلەتلەرگە تونۇشتۇرۇشتا، ئەنگىلىيىدىكى ئۇيغۇر جامائىتىنى بىر يەرگە ئېلىپ كېلىپ باش قوشۇشىغا، مەنئىي ھاياتىنى بېيىتىشتا كۆپلىگەن خىزمەتلەرنى ئېلىپ باردى. بۇ خىزمەتلەر نەتىجىسىدە ئۇيغۇرلارنىڭ مەدەنىيەت - سەنئىتى ياۋروپادا تونۇشتۇرۇلۇپ، ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئىجابىي ئوبرازىنىڭ يارىتىلىشىغا مۇئەييەن ئاساسلارنى سالدى. لوندون ئۇيغۇر ئانسامبىلىنىڭ قۇرۇلۇشى ۋە تەرەققىي قىلىشى ئەنگىلىيىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ يەككە سىمۋولى قاتارىدا ئەنگىلىيە ۋە ياۋروپا خەلىقلىرىگىلا ئەمەس، پۈتۈن

دۇنيادىكى مۇھاجىرەتتە ياشاۋاتقان ئۇيغۇرلارغىمۇ كەڭ تونۇشلۇق بولۇپ قالغان بىر سەنئەت گۇرۇپپىسىغا ئايلىنىپ قالدى.

ئەنگلىيىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ كۆپ قىسمى ئۇششاق تىجارەت، قۇرۇلۇش ۋە كۆزەتچىلىك خىزمەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. ئاز بىر قىسىملىرى مائارىپ، ئۇچۇر تېخنىكىلىرى ۋە باشقا كەسىپى ساھەلەردە خىزمەت قىلىدۇ، يەنە بىر قىسىم ئۇيغۇرلار دۆلەتنىڭ پاراۋانلىق تۇرمۇش كاپالەت ياردىمىدە ياشايدۇ.

ئۇيغۇر يېقىنقى زامان تارىخىنىڭ ئىزناسى بولغان «لوندون قەشقەر كوچىسى» لوندوننىڭ شەرقىگە جايلاشقان. لوندونغا كەلگەن ھەرقانداق بىر ئۇيغۇر بو كوچىنى ئالاھىتەن زىيارەت قىلماي قايتمايدۇ.

ئەنگلىيەدىكى ئۇيغۇرلارغا مۇناسىۋەتلىك تېمىلار:

بۈيۈك برىتانىيەدىكى ئۇيغۇرلار

https://www.bbc.com/uzbek/news/story/2007/12/071218_britan_uyghurs_ar.shtml

لوندون كوچىلىرىدىكى ئوتتۇرا ئاسىيانىڭ "كىچىك" ئىزلىرى

https://www.bbc.com/uzbek/news/story/2008/01/080110_qeshqer_ar.shtml

لوندون قەشقەر كوچىسى

http://www.azizisa.org/london_qeshqer_kochisi

لوندون قەشقەر كوچىسىغا زىيارەت
http://www.azizisa.org/london_qeshqer_kochisigha_ziyaret

ئەنگىلىيەدە ئوقۇش ھەققىدە
http://www.azizisa.org/engiliyede_oqush

سىز بۈيۈك بىرتانىيەنى قانچىلىك بىلىسىز؟ (1)
http://www.azizisa.org/buyuk_birtaniye1

سىز بۈيۈك بىرتانىيەنى قانچىلىك بىلىسىز؟ (2)
http://www.azizisa.org/buyuk_birtaniye2

ھۆرمەت، قىممەت ۋە ھىممەتكە يانداش خىياللار
http://www.azizisa.org/hormet_qimmat_hikmet

ئاتاقلىق ئۇيغۇر مۇزىكانتلىرى 2000 - يىلى لوندوندا
http://www.azizisa.org/urumchi_ansambil2000

مەنبە ئەلكۈن تورى:
http://www.azizisa.org/engilyediki_uyghurlar